

УДК 657

С. В. Візіренко,

к. е. н., доцент, доцент кафедри економіки та менеджменту,

Національний університет "Одеська юридична академія"

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8163-7411>

М. І. Сідор,

к. ю. н., доцент, доцент кафедри адміністративного та фінансового права,

Національний університет "Одеська юридична академія"

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3217-1707>

DOI: 10.32702/2306-6792.2026.4.164

ОБЛІК І ЗВІТНІСТЬ ЗА МІЖНАРОДНИМИ СТАНДАРТАМИ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ: ІНСТРУМЕНТИ ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ ДЛЯ УПРАВЛІННЯ

S. Vizirenko,

PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Economics
and Management, National University "Odesa Law Academy"

M. Sidor,

PhD in Juridical Sciences, Associate Professor, Department of Administrative
and Financial Law, National University "Odesa Law Academy"

ACCOUNTING IN ACCORDANCE WITH INTERNATIONAL FINANCIAL REPORTING STANDARDS: FINANCIAL CONTROL TOOLS FOR MANAGEMENT

У статті узагальнено ключові інструменти МСФЗ, які підсилюють фінансовий контроль для управління: оцінка за справедливою вартістю (IFRS 13) для відображення актуальної ринкової ціни активів і зобов'язань; амортизована собівартість і ефективна ставка відсотка (IFRS 9) для коректного розподілу фінансових доходів та витрат; модель очікуваних кредитних збитків (IFRS 9) для проактивного управління кредитним ризиком; правила хеджування для узгодження ризико орієнтованих стратегій з обліком; класифікація фінансових інструментів як основа прийняття рішень щодо тримання, продажу чи хеджування; механізми консолідації та об'єднань бізнесу для контролю групових потоків і ліквідності. Пояснено, які переваги ці інструменти надають управлінню: підвищення прозорості, покращення управління ризиками, підтримка прийняття рішень та контроль витрат і ефективності.

Визначено головні практичні вимоги для ефективного імплементації: формалізовані політики оцінювання, автоматизація обчислень у інформаційних системах, посилення внутрішніх контролів, підвищення компетенцій персоналу та інтеграція фінансової і управлінської звітності. Окремлено основні бар'єри — технічні (ІТ), часові та кадрові, а також відмінності між МСФЗ і національним податковим обліком.

У висновку підкреслено, що МСФЗ формують потужний набір інструментів фінансового контролю, але їхня дієвість залежить від системної реалізації: адекватні політики, ІТ підтримка, внутрішні процедури та професійні компетенції.

The implementation of International Financial Reporting Standards (IFRS) aims to increase the transparency, comparability, and quality of financial information, which creates the conditions for effective financial control by management. However, in practice, many businesses face barriers that prevent IFRS accounting from automatically becoming an effective management control tool. The main problems are the mismatch between financial accounting and management needs, the complexity of calculating estimates and judgments under IFRS, delays in preparing reports, and insufficient integration with management information. In addition, the lack of adequate information systems, weak internal controls, and a lack of staff competence lead to risks of misinterpretation of indicators, the inability to promptly track deviations from the budget, and the inability to make timely management decisions.

Therefore, the problem lies not only in transitioning to IFRS as a set of standards, but in creating a comprehensive system-processes, IT tools, internal controls, and competencies—that will enable management to use IFRS financial accounting as a practical tool for financial control and decision-making.

The article summarizes the key IFRS tools that strengthen management's financial control: fair value measurement (IFRS 13) to reflect the current market price of assets and liabilities; amortized cost and effective interest rate (IFRS 9) to correctly allocate financial income and expenses; expected credit loss model (IFRS 9) for proactive credit risk management; hedging rules to align risk-oriented strategies with accounting; classification of financial instruments as a basis for decisions on holding, selling, or hedging; consolidation and business combination mechanisms to control group flows and liquidity.

The advantages these tools offer management are explained: increased transparency, improved risk management, decision support, and control over costs and efficiency.

The main practical requirements for effective implementation are identified: formalized assessment policies, automation of calculations in information systems, strengthening of internal controls, improvement of staff competencies, and integration of financial and management reporting. The main barriers are outlined — technical (IT), time and personnel, as well as differences between IFRS and NAP(S)B. The conclusion emphasizes that IFRS form a powerful set of financial control tools, but their effectiveness depends on systematic implementation: adequate policies, IT support, internal procedures, and professional competencies.

Ключові слова: Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ), облік, фінансовий контроль, облікова інформація, фінансова звітність, фінансові інструменти, менеджмент, фінансові ресурси, справедлива вартість.

Keywords: International Financial Reporting Standards (IFRS), accounting, financial control, accounting information, financial reporting, financial instruments, management, financial resources, fair value.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Впровадження міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ) має на меті підвищити прозорість, порівнянність та якість фінансової інформації, що створює передумови для ефективного фінансового контролю менеджменту. Проте на практиці багато бізнес-структур стикаються з бар'єрами, через які облік за МСФЗ не перетворюється автоматично на дієвий інструмент управлінського контролю. Основні проблеми полягають у невідповідності між фінансовим обліком і потребами управління, складності обчислення оцінок і суджень за МСФЗ, затримках у підготовці звітності та недостатній інтеграції з управлінською інформацією. Крім того, відсутність належних інформаційних систем, слабкі внутрішні контролю та брак компетенцій у персоналу призводять до ризиків помилкового тлумачення показників, неможливості оперативно відслідковувати відхилення від бюджету та приймати своєчасні управлінські рішення. Різниця між вимогами МСФЗ і національним податковим обліком ускладнює погодження даних і підвищує адміністративне навантаження.

Отже, проблема полягає не лише в переході на МСФЗ як набору стандартів, а в створенні цілісної системи — процесів, IT інструментів, внутрішніх контролів і компетенцій, яка дозволить менеджменту використовувати фінансовий облік за МСФЗ як практичний інструмент фінансового контролю та прийняття рішень.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Проблема впровадження МСФЗ [7] в Україні та їх гармонізації з НП(С)БО [8] широко висвітлюється в наукових дослідженнях. Науковці зосереджують увагу на методологічній сумісності, практичних бар'єрах і концептуальних розбіжностях між МСФЗ та НП(С)БО. Зокрема, Голов С.Ф. і Присмак М.Н. [1] відзначають, що національні стандарти поступаються міжнародним за глибиною, повнотою розкриття інформації та гнучкістю, звертаючи увагу на те, що МСФЗ базуються на принципах, тоді як НП(С)БО базуються на правилах, що обмежує адаптивність облікової системи в умовах змін. Сопко В.В., Калюга С.М. [12] аналізує ключові аспекти трансформації бухгалтерського обліку в Україні під час переходу на МСФЗ. Автори висвітлюють методичні підходи, проблеми та особливості формування фінансової звітності відповідно до міжнародних стандартів, забезпечуючи розуміння змін у методології обліку та підготовку до вимог. Жердева О.В. [2] підкреслює труднощі впровадження таких елементів, як оцінка за справедливою вартістю, облік оренди та визнання доходів, зазначаючи відсутність прямих аналогів у національному законодавстві. Засадний Б.А. [3] у своїх роботах наголошує на тому, що впровадження МСФЗ — це не лише технічна зміна правил обліку, а й зміна парадигми фінансової

звітності, орієнтована на забезпечення потреб реальних користувачів, передусім інвесторів. Кузьмін О.Є., Бондар І.Р. [6] вказують на фундаментальну концептуальну різницю підходів: МСФЗ орієнтовані на економічну сутність операцій, тоді як НП(С)БО орієнтовані на юридичну форму, що знижує прозорість фінансової інформації для зовнішніх користувачів. Швець Н.В. [13] наголошує на недостатності вимог до розкриття інформації у національних стандартах, у той час як МСФЗ детально регламентують обсяг і структуру приміток до фінансової звітності. Костякова А.А. [4] підкреслює труднощі гармонізації національної системи бухгалтерського обліку України з МСФЗ та встановлює концептуальні розбіжності між НП(С)БО та МСФЗ, зокрема в підходах до оцінки, визнання та розкриття інформації. Гончарук С.М., Долбнєва Д.В., Приймак С.В., Романів Є.М. [15] зосереджують увагу актуальним аспектам організації та методології проведення фінансового контролю. Всі ці аспекти підкреслюють важливість подальших досліджень щодо ключових інструментів МСФЗ, які підсилюють фінансовий контроль для управління.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ (ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ)

Проаналізувати роль міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ) у формуванні сучасного фінансового обліку та оцінити, якими саме інструментами фінансового контролю вони можуть забезпечити менеджмент, виявити практичні бар'єри трансформації облікової інформації в дієвий управлінський інструмент та запропонувати рекомендації для інтеграції МСФЗ у систему внутрішнього фінансового контролю бізнес-структури.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Метою ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності є надання користувачам повної, достовірної та неупередженої інформації, необхідної для прийняття рішень щодо фінансового стану та результатів діяльності підприємства. Фінансова звітність і консолідована фінансова звітність за міжнародними стандартами складаються на підставі таксономії фінансової звітності, встановленої для міжнародних стандартів. Підприємства, які відповідно до законодавства складають фінансову та консолідовану звітність за міжнародними стандартами, зобов'язані забезпечити ведення бухгалтерського обліку відповідно до облікової політики за міжнародними стандартами [11].

МСФЗ — правила, що встановлюють вимоги до оцінки та розкриття фінансово-господарських операцій для складання фінансової звітності бізнес-структур в різних країнах, які дають можливість скоротити витрати на підготовку такої звітності. Стандарт МСФЗ має структуру, яка визначається питаннями, що розглядаються цим стандартом і де відображені: загальні положення, що розкривають його мета; сфера використання; позначення всіх термінів, використаних при складанні даного стандарту; порядок оцінювання інформації фінансової звітності. МСФЗ мають рекомендаційний характер.

Облік за МСФЗ — це система обліку, обов'язкова для суспільно значущих компаній в Україні згідно із Законом, яка передбачає застосування стандартів IFRS/IAS для формування прозорої фінансової звітності, підвищуючи довіру інвесторів та забезпечуючи порівнянність даних [7].

Основні стандарти (IAS/IFRS) охоплюють усі аспекти бізнесу. Фінансова звітність за МСФЗ (IFRS) — це комплект документів, що складається згідно з вимогами Міжнародної ради зі стандартів фінансової звітності. Вона включає звіт про фінансовий стан, звіт про сукупний дохід, звіт про рух грошових коштів, звіт про зміни у власному капіталі та примітки, що містять детальний аналіз та опис статей. Принципи: перевага сутності над формою, превалювання справедливої вартості, оцінка зобов'язань та активів за принципом нарахування. Обов'язково це стосується ПАТ, банків, страховиків та інших суб'єктів суспільного інтересу.

Облік за МСФЗ (IFRS) для менеджменту фокусується на трансформації фінансової звітності для управлінських рішень, забезпечуючи прозорість та порівнянність даних. Це стосується трансформації НП(С)БО в МСФЗ, оцінка за справедливої вартості, оцінка активів та вплив на KPI. Саме вплив на KPI (Key Performance Indicators) є процесом коригування ключових показників ефективності через стратегічне планування, мотивацію персоналу та оптимізацію бізнес-процесів. Правильно впроваджені KPI підвищують продуктивність, забезпечуючи прозорість оцінки роботи та прямий зв'язок між щоденними діями працівника та стратегічними цілями бізнес-структури.

Облік за МСФЗ забезпечує менеджмент дієвими інструментами фінансового контролю, базуючись на справедливій вартості, прозорості та управлінні ризиками. Основні інструменти включають оцінку фінансових інструментів (МСФЗ 9) [14], об'єднання бізнесу

(МСФЗ 3) [9], консолідацію звітності та ефективну ставку відсотка, що дозволяє приймати обґрунтовані управлінські рішення на основі реальної вартості активів.

Фінансовий контроль охоплює всі етапи фінансової діяльності та за часом проведення поділяється на три види: попередній, поточний і наступний. Кожен із них виконує свою функцію в системі запобігання порушенням, своєчасного виявлення помилок і забезпечення ефективного використання коштів [15].

Попередній контроль виконується до здійснення фінансово господарських операцій — на етапі підготовки та затвердження бюджетів, кошторисів, планів і договорів. Головна мета — запобігання порушенням фінансового законодавства та нераціональному використанню ресурсів. Ефективний попередній контроль дозволяє знизити ризики порушень фінансової дисципліни та досягти кращого результату без помилкового виконання операцій.

Поточний (оперативний) контроль проводиться безпосередньо під час виконання господарських і фінансових операцій, у короткі проміжки часу. Через свою гнучкість і регулярність його ще називають оперативним і найчастіше він здійснюється щоденно. Поточний контроль дозволяє оперативно виявляти помилки і зловживання як тих випадків, які не були виявлені на стадії попереднього контролю, так і нові порушення, що виникають у процесі виконання операції. Попередній та поточний контроль, як правило, мають запобіжний, а не репресивний характер.

Наступний контроль застосовується після завершення конкретної операції або за підсумками звітного періоду. Він передбачає глибоке й комплексне вивчення фінансово господарської діяльності контрольованого суб'єкта, виявлення помилок і порушень, що були пропущені раніше, та оцінку загального виконання планів. Основні напрямки наступного контролю включають:

- аналіз виконання планів і бюджетів;
- перевірку кошторисів, фінансових звітів і балансів;
- оцінку законності рішень органів управління суб'єкта;
- виявлення випадків нестачі чи незбереження майна;
- розробку заходів щодо усунення встановлених порушень і запобігання їм у майбутньому [15].

Ці три види контролю взаємодіють і доповнюють один одного, формуючи цілісну систему фінансового контролю, яка забезпечує своєчасність реакції на ризики, підвищує прозорість фінансових операцій і сприяє збереженню ресурсів.

Визначимо ключові інструменти фінансового контролю за МСФЗ:

1) Оцінка за справедливою вартістю. МСФЗ 13 "Оцінка справедливої вартості":

а) встановлює визначення справедливої вартості;

б) об'єднує в межах одного стандарту концептуальні засади оцінювання справедливої вартості;

в) визначає вимоги щодо розкриття інформації про оцінки справедливої вартості [10].

Справедлива вартість є оцінкою, що ґрунтується на ринкових даних, а не на специфічних умовах чи намірах конкретного суб'єкта господарювання. Для окремих активів і зобов'язань існує доступна ринкова інформація або дані про ринкові операції, тоді як для інших така інформація може бути відсутньою. Незалежно від цього, мета оцінки справедливої вартості залишається однаковою — визначити ціну, за якою могла б бути здійснена звичайна операція з продажу активу або передачі зобов'язання між учасниками ринку на дату оцінки за чинних ринкових умов, тобто вихідну ціну з позиції учасника ринку. У разі відсутності відкритої ціни на ідентичний актив або зобов'язання суб'єкт господарювання визначає справедливую вартість із застосуванням іншого методу оцінювання, який передбачає максимальне використання доступних відкритих вхідних даних та мінімізацію використання закритих вхідних даних. Оскільки справедлива вартість базується на ринкових припущеннях, її визначають із використанням тих самих очікувань і оцінок ризику, які застосовували б учасники ринку. Тому наміри суб'єкта господарювання щодо утримання актива або погашення чи іншого виконання зобов'язання не враховуються при оцінці справедливої вартості.

Визначення справедливої вартості зосереджене передусім на активах і зобов'язаннях як основних об'єктах облікових оцінок. Крім того, вимоги МСФЗ 13 застосовуються і до власних інструментів капіталу суб'єкта господарювання, якщо вони оцінюються за справедливою вартістю.

Згідно з МСФЗ, справедлива вартість — це ціна, яка була б отримана від продажу актива або сплачена за передачу зобов'язання у звичайній операції між учасниками ринку на дату оцінки. Оцінювання справедливої вартості здійснюється щодо конкретного актива або конкретного зобов'язання. У зв'язку з цим суб'єкт господарювання повинен враховувати характеристики такого актива чи зобов'язання, які були б значущими для учасників ринку при визначенні ціни на дату оцінки. До таких характеристик,

зокрема, належать стан актива, його місце розташування, а також наявні обмеження щодо продажу або використання. Оцінка справедливої вартості передбачає, що продаж актива або передача зобов'язання відбувається між учасниками ринку в межах звичайної операції на дату оцінки за поточних ринкових умов. При цьому вважається, що така операція здійснюється або на основному ринку відповідного актива чи зобов'язання, або, за його відсутності, на найбільш сприятливому ринку [10].

Оцінка за справедливою вартістю дозволяє менеджменту бачити поточну ринкову ціну активів та зобов'язань, що забезпечує реалістичне уявлення про фінансовий стан.

2) Фінансові інструменти. МСФЗ 9 "Фінансові інструменти" [14] визначає принципи відображення у фінансовій звітності фінансових активів та фінансових зобов'язань, щоб користувачі звітності отримували доречну й корисну інформацію для оцінки величини, термінів і невизначеності майбутніх грошових потоків суб'єкта господарювання. Також стандарт поширюється на договори купівлі або продажу нефінансових об'єктів у тих випадках, коли розрахунки за такими договорами можуть бути фактично здійснені на нетто основі (шляхом заліку зустрічних вимог) грошима або іншим фінансовим інструментом, або коли розрахунки відбуваються через обмін фінансовими інструментами, тобто їх слід розглядати як фінансові інструменти. Виняток становлять договори, укладені та утримувані з реальним наміром отримати або поставити нефінансовий об'єкт відповідно до очікуваних потреб суб'єкта господарювання щодо його придбання, продажу або використання. Крім того, договір такого типу може бути безвідклично призначений суб'єктом господарювання для оцінки за справедливою вартістю через прибуток або збиток на початку його дії, навіть якщо він був укладений з метою отримання або постачання нефінансового об'єкта. Таке призначення дозволяється лише на початку договору і тільки якщо воно усуне або суттєво зменшить невідповідність в обліку, яка виникла б, якби договір не підпадав під дію стандарту тандарту

Існують різні ситуації, за яких розрахунки за договорами купівлі/продажу нефінансових об'єктів фактично можуть здійснюватися на нетто основі або шляхом обміну фінансовими інструментами. До таких випадків належать, зокрема:

— коли умови договору прямо дозволяють одній зі сторін розрахуватися на нетто основі грошима або іншим фінансовим інструментом, або через обмін фінансовими інструментами;

— коли договір сам по собі не передбачає нетто розрахунків, але суб'єкт господарювання регулярно розраховується на нетто основі за аналогічними угодами (наприклад, через залік взаємних вимог, переданий продаж або інші практики);

— коли суб'єкт господарювання в рамках аналогічних угод отримує базовий актив і швидко перепродає його протягом короткого періоду з метою отримання прибутку від короткострокових коливань цін або дилерської маржі;

— коли предмет договору (нефінансовий об'єкт) легко конвертується в грошові кошти [14].

Отже, облік похідних інструментів (свопи, форварди, опціони) допомагає хеджувати (управляти) ризиками, такими як валютні коливання або зміни відсоткових ставок.

3) Ефективна ставка відсотка як внутрішня ставка дисконтування, яка приводить суму майбутніх очікуваних грошових потоків інструменту (доходи, витрати, комісії, премії, дисконти, транзакційні витрати, що є невід'ємною частиною економічного ефекту) до його початкової балансової вартості. Тобто, це ставка, яка розподіляє фінансові доходи/витрати протягом строку інструмента таким чином, щоб урахувати повні економічні умови операції. Використовується для точного вимірювання витрат на фінансування, враховуючи всі комісії та дисконти/премії.

Практичне значення для фінансового контролю: забезпечує коректне розподілення фінансових доходів/витрат у часі, що важливо для контролю маржі та рентабельності продуктів; дає підґрунтя для порівняння ефективності фінансування різних джерел; сприяє точнішому ціноутворенню кредитів і оцінці вартості запозичень; дозволяє проактивно планувати резерви і контролювати кредитний ризик.

4) Аналіз та консолідація. МСФЗ 3 "Об'єднання бізнесу" [9] мета якого є підвищення доречності, достовірності та порівнянності інформації в фінансових звітах підприємств щодо об'єднань бізнесу та їхніх результатів. Для досягнення цього встановлені правила, що визначають, яку саме інформацію має відображати покупець у фінансовій звітності при об'єднанні бізнесу. Стандарт регламентує, яким чином покупець повинен:

— визнавати та оцінювати ідентифіковані придбані активи, прийняті зобов'язання і будь яку неконтрольовану (міноритарну) частку в придбаному об'єкті;

— визнавати й оцінювати гудвіл, що виникає внаслідок об'єднання, або фіксувати прибуток від вигідної купівлі;

— розкривати інформацію, достатню для того, щоб користувачі фінансової звітності могли правильно оцінити характер операції й її фінансові наслідки.

Підприємство має встановити, чи є конкретна операція або подія об'єднанням бізнесу, застосовуючи критерії, наведені в стандарті, зокрема, перевіряючи, чи утворюють придбані активи й зобов'язання бізнес. Якщо придбані активи не відповідають визначенню бізнесу, операцію слід класифікувати та обліковувати як придбання окремих активів.

Кожне об'єднання бізнесу відображається методом придбання. Застосування цього методу передбачає виконання таких кроків:

- ідентифікація покупця;
- визначення дати придбання;
- визнання та оцінка ідентифікованих придбаних активів, прийнятих — зобов'язань і неконтрольованих часток;
- визнання й оцінка гудвілу або визнавання прибутку від вигідної покупки.

Ідентифіковані придбані активи та прийняті зобов'язання покупець оцінює за їхньою справедливою вартістю на дату придбання [9].

Щодо неконтрольованих часток у придбаному об'єкті покупець повинен на дату придбання оцінити ті їх компоненти, які представляють нинішні частки власності та дають право на пропорційну частку чистих активів у разі ліквідації, шляхом одного з двох підходів: оцінити такі частки за справедливою вартістю; або оцінити їх як пропорційну частку від теперішніх інструментів власності у визнаних сумах ідентифікованих чистих активів об'єкта придбання. Усі інші елементи неконтрольованих часток, що не відповідають зазначеним критеріям, оцінюють за справедливою вартістю на дату придбання, якщо інший підхід не встановлено відповідними стандартами.

МСФЗ 10 "Консолідована фінансова звітність" встановлює принципи подання та підготовки консолідованої фінансової звітності, коли суб'єкт господарювання контролює одного або кількох інших суб'єктів господарювання [5].

Отже, аналіз та консолідація забезпечує контроль над дочірніми підприємствами, відображаючи реальний прибуток/збиток від поетапного придбання.

5) Внутрішній контроль: згідно зі стандартами, включає збір, реєстрацію, узагальнення та аудит фінансової інформації для прийняття рішень. Ці інструменти забезпечують прозорість, точність даних та дозволяють менеджменту ефективно управляти фінансовими ресурсами.

Отже, інструментами фінансового контролю, що забезпечує МСФЗ менеджмент є:

— оцінка за справедливою вартістю: дозволяє бачити поточну ринкову ціну активів і зобов'язань, відстежувати волатильність, своєчасно реагувати на зміни ринкових умов;

— амортизована собівартість і ефективна ставка відсотка: дають інструмент для точного розподілу фінансових доходів/витрат у часі і контролю за маржинальністю кредитних/боргових операцій;

— модель очікуваних кредитних збитків: забезпечує проактивне управління кредитним ризиком, формує ранні резерви і сприяє більш реалістичній оцінці кредитного портфеля;

— хеджування: дозволяє менеджменту узгоджувати ризико-орієнтовані стратегії (валютні, процентні) з обліковим відображенням, зменшуючи волатильність фінансових результатів;

— класифікація фінансових інструментів: структурований підхід до портфеля активів/зобов'язань для прийняття рішень про держання, продаж або хеджування;

— консолідація і об'єднання бізнесу: інструменти для контролю групової ліквідності, внутрішніх потоків, транзакцій між пов'язаними сторонами.

Перевагами для управління можна виділити:

1) прозорість: розширені розкриття і уніфіковані вимірники покращують інформаційну базу для прийняття рішень;

2) управління ризиками: стандартизовані методи оцінки підвищують здатність виявляти і контролювати ризики заздалегідь;

3) підтримка прийняття рішень: оперативні, порівнянні дані по групі/ринку допомагають у бюджетуванні, плануванні та оптимізації капіталу;

4) контроль витрат і ефективності: точніші оцінки доходності активів і їх витратних складових дозволяють краще контролювати прибутковість.

Керівництву необхідно впровадити такі практичні аспекти:

1. Налагоджена система внутрішнього контролю: політики оцінки, процедури підтвердження джерел оцінки, регулярні внутрішні аудити.

2. Інформаційні системи: підтримка облікових процедур і оперативних звітів).

3. Компетенції персоналу: знання специфіки МСФЗ у бухгалтерії, фінансах і ризик-менеджменті.

4. Процеси інтеграції управлінської і фінансової звітності: конвертація фінансових оцінок і оперативні звіти для менеджменту.

5. Узгодження з національними вимогами: дотримання національного законодавства про бухгалтерський облік та вимог щодо публічності.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Облік за МСФЗ дає менеджменту потужний набір інструментів фінансового контролю — перш за все через справедливу вартість, підвищену прозорість та механізми управління кредитними та ринковими ризиками. Однак для того, щоб ці інструменти стали дієвими, необхідна їхня імплементація в рамках системних процесів: адекватні політики оцінки, ІТ підтримка, внутрішні контролю та професійні компетенції.

Виділимо ключові інструменти фінансового контролю за МСФЗ:

1. Оцінка за справедливою вартістю (МСФЗ 13): використовується для контролю цінних паперів, похідних інструментів, дозволяючи відображати актуальну ринкову вартість.

2. Амортизована собівартість та ефективна ставка відсотка (МСФЗ 9): інструмент для оцінки кредитів, дебіторської та кредиторської заборгованості, що враховує комісії, премії та дисконти.

3. Модель очікуваних кредитних збитків (МСФЗ 9): контроль ризику неповернення активів шляхом завчасного визнання збитків, а не лише по факту дефолту.

4. Хеджування: використання похідних інструментів (свопи, форварди, опціони) для мінімізації ризиків зміни валютних курсів або відсоткових ставок.

5. Класифікація фінансових інструментів: поділ на інструменти капіталу (оцінка за справедливою вартістю через прибутки/збитки або інший сукупний дохід) та боргові інструменти.

Отже, впровадження та розкриття зазначених інструментів фінансового контролю сприяє реалізації для управління таких переваг:

1. Прозорість — забезпечення достовірної інформації про фінансовий стан.

Розширені розкриття і уніфіковані підходи до оцінок дають керівництву та зовнішнім стейкхолдерам чітке і надійне уявлення про активи, зобов'язання й фінансові результати.

2. Управління ризиками — раннє виявлення потенційних загроз, наприклад, кредитного ризику. Методи МСФЗ (ECL, хеджування, fair value) дозволяють ідентифікувати, кількісно оцінити та контролювати ризики на ранніх стадіях, що знижує ймовірність несподіваних втрат.

3. Підтримка прийняття рішень — реалістична картина діяльності для інвесторів і керівництва. Показники, сформовані за МСФЗ, створюють основи для порівняння й аналізу

результатів, що полегшує стратегічне планування, оцінку інвестицій і комунікацію з ринком.

4. Контроль витрат — точне відображення комісій, премій та операційних витрат. Включення в облік усіх релевантних складових фінансових доходів і витрат дозволяє управлінням точніше відслідковувати рентабельність і економічну ефективність операцій.

Саме завдяки цим інструментам фінансового контролю облік за МСФЗ перестає бути лише реєстром фактичних подій і перетворюється на стратегічний механізм управління — інструмент підвищення прозорості, зниження ризиків і оптимізації прийняття управлінських рішень.

Література:

1. Голов С.Ф., Присмак, М.Н. МСФЗ вітчизняної звітності. Вісник МСФЗ. Київ: ТОВ "ЛІГА ЗАКОН", 2023. № 8/13.

2. Жердева О.В. Оцінка за справедливою вартістю: переваги та недоліки. Формування економічного потенціалу суб'єктів господарювання: проблеми, перспективи, обліково-аналітичне забезпечення: зб. наук. праць. Хмельницький: ХНУ, 2022. С. 123—129.

3. Засадний Б., Чубук Д. Особливості застосування міжнародних стандартів фінансової звітності в Україні. Облік і фінанси, 2021. № 1. С. 78—84.

4. Костякова А.А. Звітність без кордонів: українські реалії в контексті МСФЗ. Економіка та суспільство, 2025 № 74.

5. Консолідована фінансова звітність. Міжнародний стандарт фінансової звітності 10. Міністерство фінансів України, 2025. URL: [https://mof.gov.ua/storage/files/Hide/%D0%9C%D0%A1%D0%A4%D0%97%2010_ukr_-2025\(2\).pdf](https://mof.gov.ua/storage/files/Hide/%D0%9C%D0%A1%D0%A4%D0%97%2010_ukr_-2025(2).pdf)

6. Кузьмін О.Є., Бондар І.Р. Відмінності між МСФЗ та П(С)БО: аналітичний аспект. Фінанси, облік і аудит, 2021. № 33. С. 45—51.

7. Міжнародні стандарти фінансової звітності. Міністерство фінансів України. 2025. URL: https://mof.gov.ua/uk/translation_of_international_financial_reporting_standards_-2025_to_be_completed-827

8. Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку. Міністерство фінансів України, 2025. URL: <https://mof.gov.ua/uk/nacionalni-polozhennja1>

9. Об'єднання бізнесу. Міжнародний стандарт фінансової звітності 3. Міністерство фінансів України, 2025. URL: [https://mof.gov.ua/storage/files/Hide/%D0%9C%D0%A1%D0%A4%D0%97%203_ukr_-2025\(1\).pdf](https://mof.gov.ua/storage/files/Hide/%D0%9C%D0%A1%D0%A4%D0%97%203_ukr_-2025(1).pdf)

10. Оцінка справедливої вартості. Міжнародний стандарт фінансової звітності 13. Міністерство фінансів України, 2025. URL: https://mof.gov.ua/storage/files/Hide/%D0%9C%D0%A1%D0%A4%D0%97%-2013_ukr_2025.pdf

11. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні. Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV-ВР. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/996-14>

12. Сопко В.В., Калюга С.М. Трансформація бухгалтерського обліку в умовах переходу на МСФЗ. Облік і фінанси, 2019. № 3. С. 15—22.

13. Швець Н.В. Порівняльна характеристика МСФЗ і національних стандартів. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Економіка, 2020. Вип. 2 (56). С. 59—64.

14. Фінансові інструменти. Міжнародний стандарт фінансової звітності 9. Міністерство фінансів України, 2025. URL: [https://mof.gov.ua/storage/files/Hide/%D0%9C%D0%A1%D0%A4%D0%97%209_ukr_2025\(2\).pdf](https://mof.gov.ua/storage/files/Hide/%D0%9C%D0%A1%D0%A4%D0%97%209_ukr_2025(2).pdf)

15. Фінансовий контроль: теорія, термінологія, практика / Гончарук С.М., Долбнєва Д.В., Приймак С.В., Романів Є.М. Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2019. 298 с. URL: <https://financial.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/04/FINANSOVYY-KONTROL-navchalnyy-posibnyk.pdf>

References:

1. Holov, S.F. and Prysmak, M.N. (2023), "IFRS for domestic reporting", *Visnyk MSFZ*, vol. 8/13.

2. Zherdieva, O.V. (2022), "Fair value measurement: advantages and disadvantages", *Formuvannia ekonomichnoho potentsialu sub'ektiv hospodariuvannia: problemy, perspektyvy, oblikovo-analitychne zabezpechennia: zb. nauk. Prats*, pp. 123—129.

3. Zasadnyi, B. and Chubuk, D. (2021), "Features of applying international financial reporting standards in Ukraine", *Oblik i finansy*, vol. 1, pp. 78—84.

4. Kostyakova, A.A. (2025), "Reporting without borders: Ukrainian realities in the context of IFRS", *Ekonomika ta suspil'stvo*, vol. 74, available at: [file:///C:/Users/Admin/Downloads/6055-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%-20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-5969-1-10-20250619%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/Admin/Downloads/6055-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%-20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-5969-1-10-20250619%20(1).pdf) (Accessed 28 January 2026).

5. Ministry of Finance of Ukraine (2025), "International Financial Reporting Standard 10 "Consolidated financial statements", available at: [https://mof.gov.ua/storage/files/Hide/%D0%9C%D0%A1%D0%A4%D0%97%2010_ukr_-2025\(2\).pdf](https://mof.gov.ua/storage/files/Hide/%D0%9C%D0%A1%D0%A4%D0%97%2010_ukr_-2025(2).pdf) (Accessed 26 January 2026).

6. Kuz'min, O.Ye. and Bondar I.R. (2021), "Differences between IFRS and PAS: analytical aspect", *Finansy, oblik i audyt*, vol. 33, pp. 45—51.

7. Ministry of Finance of Ukraine (2025), "International Financial Reporting Standards", available at: https://mof.gov.ua/uk/translation_of_international_financial_reporting_standards_-2025_to_be_completed-827 (Accessed 26 January 2026).

8. Ministry of Finance of Ukraine (2025), "National accounting regulations (standards)", available at: <https://mof.gov.ua/uk/nacionalni-polozhennja1> (Accessed 27 January 2026).

9. Ministry of Finance of Ukraine (2025), "International Financial Reporting Standard 3 "Business association", available at: [https://mof.gov.ua/storage/files/Hide/%D0%9C%D0%A1%D0%A4%D0%97%203_ukr_2025\(1\).pdf](https://mof.gov.ua/storage/files/Hide/%D0%9C%D0%A1%D0%A4%D0%97%203_ukr_2025(1).pdf) (Accessed 27 January 2026).

10. Ministry of Finance of Ukraine (2025), "International Financial Reporting Standard 13 "Fair value measurement", available at: https://mof.gov.ua/storage/files/Hide/%D0%9C%D0%A1%D0%A4%D0%97%2013_ukr_2025.pdf (Accessed 28 January 2026).

11. Verkhovna Rada of Ukraine (1999), The Law of Ukraine "On Accounting and Financial Reporting in Ukraine", available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/996-14> (Accessed 28 January 2026).

12. Sopko, V.V. and Kaliuha, S. M. (2019), "Transformation of accounting in the context of transition to IFRS", *Oblik i finansy*, vol. 3, pp. 15—22.

13. Shvets', N.V. (2020), "Comparative characteristics of IFRS and national standards", *Naukovyj visnyk Uzhhorods'koho universytetu. Seriya: Ekonomika*, vol. 2 (56), pp. 59—64.

14. Ministry of Finance of Ukraine (2025), "International Financial Reporting Standard 9 "Financial instruments", available at: [https://mof.gov.ua/storage/files/Hide/%D0%9C%D0%A1%D0%A4%D0%97%209_ukr_2025\(2\).pdf](https://mof.gov.ua/storage/files/Hide/%D0%9C%D0%A1%D0%A4%D0%97%209_ukr_2025(2).pdf) (Accessed 28 January 2026).

15. Honcharuk, S.M. Dolbnieva, D.V. Prymak, S.V. and Romaniv, Ye.M. (2019), *Finansovyj kontrol': teoriia, terminologhiia, praktyka* [Financial control: theory, terminology, practice], LNU im. I. Franka, L'viv, Ukraine, available at: <https://financial.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/04/FINANSOVYY-KONTROL-navchalnyy-posibnyk.pdf> (Accessed 23 January 2026).

Отримано редакцією журналу / Received: 10.02.26

Прорецензовано / Revised: 14.02.26

Схвалено до друку / Accepted: 17.02.26